УДК 681.3:681.5 DOI: 10.32751/2663-0761-2019-04-05

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА АЛГОРИТМ ЗАСТОСУВАННЯ ПІД ЧАС БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВИХ ЛІКАРІВ

О.В. Рудинський, полковник медичної служби, кандидат медичних наук, заступник начальника факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Української військово-медичної академії з навчальної та наукової роботи – начальник навчальної частини
Н.Д. Козак, полковник медичної служби, доктор медичних наук, доцент, начальник факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Української військово-медичної академії
С.М. Чуста, капітан медичної служби, помічник начальника навчальної частини факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Української військово-медичної академії

Резюме. *З використанням методів теоретичного аналізу наукової літератури та нормативно-правових документів, синтезу, порівняння, узагальнення та прогнозування у статті обґрунтовано необхідність та перспективи застосування дистанційного навчання (технологій дистанційного навчання) в системі післядипломної освіти, а саме при перепідготовці та підвищенні кваліфікації військових лікарів. Визначений можливий алгоритм функціонування системи дистанційного навчання у ході здійснення безперервного професійного розвитку військових лікарів. Наголошується, що впровадження технології дистанційного навчання дозволяє досягнути значного економічного ефекту.*

У статті обґрунтовано необхідність та перспективи застосування дистанційного навчання (технологій дистанційного навчання) в системі післядипломної освіти, а саме при перепідготовці та підвищенні кваліфікації військових лікарів. Визначений можливий алгоритм функціонування системи дистанційного навчання у ході здійснення безперервного професійного розвитку військових лікарів.

Ключові слова: *дистанційне навчання, система дистанційного навчання, фахівців у сфері охорони здоров'я, безперервна освіта військових лікарів, безперервний професійний розвиток.*

Вступ. Політичні та соціально-економічні зміни, що відбуваються в нашій державі, спрямовані на подальшу євроінтеграцію, інформатизацію усіх сфер діяльності, адже інформатизація суспільства – це перспективний шлях до економічного, соціального та освітнього розвитку. Зазначені зміни не можуть не стосуватися системи професійної освіти військовослужбовців у тому числі військових лікар.

Сучасні тенденції розвитку освітніх технологій та основні напрямки державної політики у цій сфері, що визначені Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [1], потребують спрямування зусиль на розвиток дистанційного навчання у Збройних Силах України як одного з дієвих інструментів реалізації моделі безперервного навчання [2, 3]. Це також стосується і системи перепідготовки та підвищення кваліфікації військових лікарів. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 р. № 302 "Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я" (далі – Постанова) вперше введено поняття безперервний професійний розвиток фахівців у сфері охорони здоров'я (далі – БПР) [4]. Постанова визначає основні організаційні засади безперервного процесу навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття ними вищої освіти у сфері охорони здоров'я та післядипломної освіти. Порядок проведення атестації лікарів та критерії нарахування балів БПР визначається наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22.02.2019 № 446 "Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів" [5]. Зазначені нормативно-правові документи розроблені з метою покращання стандартів

професійної діяльності лікарів відповідно до потреб сфери охорони здоров'я. Адже, професія лікаря – це безперервний, самовідданий процес постійного розвитку та професійного вдосконалення. Підвищення рівня знань і відточення практичних навичок становлять основу професійної діяльності лікаря будь-якої спеціальності.

У Постанові зазначено, що БПР включає участь у процесі формальної, неформальної та інформальної освіти (самоосвіта) у сфері охорони здоров'я, одною із основних форм останньої є дистанційне навчання, у тому числі електронне через фахові інтернет-ресурси. Важливим завданням системи БПР, є збереження знань та навичок, а також їх постійне вдосконалення відповідно до потреб, продиктованих сучасністю.

На шляху до вдосконалення системи післядипломної професійної освіти в Україні ще багато невирішених питань, тому пошук прогресивних методів підвищення професійної кваліфікації лікарів із залученням сучасних методів навчання та новітніх технологій є актуальним.

У статті ми хочемо зупинитись на доцільності дистанційної освіти під час безперервного професійного розвитку військовослужбовців та працівникам Збройних Сил України медичних і фармацевтичних спеціальностей (далі – військових лікарів) за дистанційною формою навчання з використанням електронних навчальних ресурсів.

Існує значна кількість досліджень, присвячених удосконаленню освітнього процесу засобами інформаційних технологій. Проблемам з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців: Р.Деллінгаа, Г.Рамблє, Д.Кіган, М.Сімонсона, М.Мура, М.Томпсона тощо та вітчизняних дослідників. Так, підготовку сучасних фахівців із використанням інформаційних технологій вивчали В. Беспалько, І. Богданова, В. Биков, І. Войтович, Б. Гершунський, М. Жалдак, Ю. Жук, М. Козяр, Ю. Машбиць, Є. Полат, І. Роберт, Л. Романишина, Л. Савчук, Б. Шуневич і багато інших. Цілеспрямовано досліджені такі аспекти дистанційної освіти, як концептуальні положення про дистанційне навчання (О. Андреєв, В. Кухаренко, В. Овсянніков, О. Соловйов, П. Стефаненко), сутність нових інформаційних технологій у дистанційному навчанні (Т. Воронін, В. Кашицин), методи творчого навчання за допомогою телекомунікаційних засобів (Г. Андріанова, А.Хуторський). Проблему підготовки військових фахівців комп'ютерними засобами розглянуто у працях Д. Таушана, В. Ягупова, А. Янковця.

На цей час існують найрізноманітніші трактування поняття "дистанційне навчання" (далі – ДН). Незважаючи на значний вітчизняний і закордонний досвід з розвитку теорії та практики ДН, загальноприйнятого визначення ДН досі немає. Така ситуація є природною для напряму, що розвивається, а велика кількість визначень цього поняття підтверджує в цілому актуальність і новизну досліджень у галузі ДН. На нашу думку, таке визначення детально відображає сутність поняття ДН – це особлива форма цілеспрямованого процесу засвоєння знань, умінь і навичок, відмінною особливістю якого є взаємодія віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Мета статті – визначити особливості і шляхи застосування дистанційного навчання для підвищення кваліфікації військових лікарів в Україні під час їхнього безперервного професійного розвитку.

Матеріали і методи дослідження. У ході дослідження було застосовано методи теоретичного аналізу наукової літератури та нормативно-правових документів, синтезу, порівняння, узагальнення та прогнозування.

Результати дослідження та їх обговорення. Дистанційне навчання, яке почало активно розвиватися з 90-х років XX ст., на цей час вважають одним із найважливіших напрямів

розвитку національної системи освіти в Україні. На сьогодні дистанційне навчання не тільки стає в один ряд з традиційними формами отримання освіти, а й неухильно та інтенсивно впливає на їх розвиток. Можливості дистанційного навчання постійно розширюються завдяки масовому впровадженню нових електронних ресурсів, кількість яких стрімко зростає. На сьогодні дистанційне навчання вважається глобальним явищем. Так, у всьому світі існує понад 1000 центрів дистанційного навчання, понад 15 мільйонів студентів (13–14% від загальної чисельності) навчаються дистанційно.

У 2012 р., згідно з результатами дослідження Babson Survey Research Group, 32 % студентів вищих навчальних закладів США (понад 6,7 млн) пройшли хоча б один курс дистанційного навчання [6]. Спрямованість на дистанційне навчання є стратегічною програмою американських вишів, більше половини викладачів вважають, що ефект від дистанційного навчання як мінімум не нижче, ніж від традиційного способу навчання. Центри дистанційного навчання є в усіх університетах США, дистанційне навчання широко використовують у підготовці військових фахівців (наприклад, у Коледжі управління військовими кадрами США, Військовому інституті штату Віргінія тощо).

У Європі частка он-лайнових рішень досягає вже третини на ринку навчання. Так, в Німеччині тільки державному Університет заочного навчання в Хагені, що пропонує широкий спектр різних програм дистанційної/заочної освіти щорічно навчається понад 50.000 студентів. У Франції в 1987 році була створена Міжуніверситетська федерація дистанційного навчання (FIED), мета якої – сприяння навчанню протягом життя та співробітництву навчальних закладів для розвитку всіх форм дистанційного навчання в усіх галузях знань. Її членами є 35 університетів, які пропонують повне або часткове дистанційне навчання. У 1995 році дистанційне навчання набуло статусу національного проекту, з 1996 року функціонує відкрита освітня платформа "Електронний кампус", в каталозі якої понад 3 000 освітніх програм [7]. Слід зазначити, що у статті 165 Маастрихтського договору – засновницького договору Європейського Союзу, визначений пункт щодо заохочення розвитку дистанційного навчання [8].

В рамках консорціуму НАТО "Партнерство заради миру" (PfPC) у 1999 році була створена робоча група "розширеного розподіленого навчання" Advanced Distributed Learning (ADL). Основна діяльність зазначеної робочої групи полягає в обговоренні та оцінці нових технологій освіти та дистанційного навчання, що можуть використовуватись військовими навчальними закладами країни-членів НАТО та партнерів [9].

Таким чином, популярність і затребуваність дистанційного навчання на основі інтернет-технологій (e-learning) зростають із кожним роком.

В основу дистанційного навчання покладено певну модель передання знань із використанням нових інформаційних технологій, що сприяє підвищенню рівня інформаційної культури. Так, у системі дистанційного навчання можна виокремити чотири типи суб'єктів:

слухач (студент) – той, хто навчається;

викладач (тьютор) – той, хто навчає та є основним розробником освітніх матеріалів (контенту), а саме: навчальних курсів, довідкових, методичних та інших матеріалів за дисципліною що викладається;

організатор заходів інформальної освіти (провайдер дистанційного навчання) – той, хто планує навчальну діяльність, розробляє програми навчання, розподіляє слухачів за групами і навчальним навантаженням на тьюторів, вирішує різні організаційні питання тощо;

адміністратор – той, хто забезпечує стабільне функціонування системи, вирішує технічні питання, стежить за статистикою роботи системи тощо.

Одним з основних складових елементів системи дистанційного навчання є дистанційний курс (далі – ДК), під яким

розуміють комплекс інформаційних, навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених у віртуальному навчальному середовищі для організації дистанційного навчання на основі інформаційних і комунікаційних технологій. Фактично ДК це запланована викладачем навчальна діяльність для обробки і засвоєння структурованої інформації слухачем (студентом). Що стосується дистанційного курсу – необхідні чотири основні складові, що забезпечують освітній процес [10]:

1. Інформаційні ресурси – змістова частина ДК:

Web-, CD- технології (компакт-диск та Інтернет);

навчальний матеріал (посібники, конспекти лекцій тощо);

додаткові інформаційні матеріали (додаткова література, коментарі викладача, розділи з чітко визначеними питаннями та відповідями викладача);

бібліотека ресурсів (рекомендована література, списки Web-ресурсів з теми курсу);

предметний словник тощо.

2. Засоби спілкування, що забезпечують процес взаємодії слухача з навчальним закладом (частково – з викладачем) та з іншими слухачами (електронна пошта, інтерактивний діалог – чат, он-лайн та оф-лайн конференції тощо).

3. Система тестування, яка має забезпечувати поточний контроль знань, а на завершальному етапі – підсумковий контроль, об'єктивно оцінити знання слухачів, на основі чого будуть видані сертифікати, дипломи тощо. В цьому питанні важливим є захист даних і засобів ідентифікації слухачів, які не допустять підміни або виправлення результатів тестування. Система тестування включає: графік проходження тестів; інтерактивні тести; засоби обробки результатів тестування.

4. Система адміністрування, що забезпечує доступ до особової справи, дошки повідомлень адміністрації, інтерактивних анкет тощо.

Нові інформаційні технології надають викладачу потужний арсенал інструментів, які потрібно ефективно використовувати для досягнення освітніх цілей за допомогою дистанційної форми навчання. З цього слідує, що під час організації дистанційного навчання, діяльність викладача має зазнати істотних змін. Його першочерговим завданням стає підготовка дистанційного навчального курсу на основі наявних джерел та оригінальних авторських напрацювань за тематичними розділами. У створенні електронної версії курсу викладачеві можуть допомагати спеціалісти у галузі інформаційних технологій. Найпоширенішою помилкою під час розроблення курсів дистанційного навчання є виконання їх у вигляді електронної копії стандартних друкованих підручників.

На наше переконання, ефективність дистанційного навчання залежить від дотримання таких основних умов:

налагодження продуктивної взаємодії провайдера дистанційного навчання, викладача з дистанційного навчання і слухача (викладача слід залучати лише до роботи над дистанційним курсом; передбачити належний рівень планування дистанційних занять, використовувати різноманітні засоби зв'язку й передавання даних);

якості розроблених навчально-методичних матеріалів і способів їх трансляції;

ефективності зворотного зв'язку тощо.

Ми вважаємо що основними перевагами застосування дистанційного навчання для підвищення кваліфікації військових лікарів є:

впровадження єдиного освітнього простору, що забезпечує можливість вибору освітнього контенту, зважаючи на питання міжсекторальної взаємодії та можливість контроль якості освітнього контенту з боку професійних асоціацій;

індивідуалізація освіти що включає: ефективний пошук професійної інформації; вільний вибір програм і курсів з пропонованого переліку; індивідуальний темп навчання;

територіальна незалежність: підвищення кваліфікації без відриву від службово-бойової діяльності, можливість навчання на робочому місці (чи у зручному для лікаря місці де є доступ до мережі Інтернет);

підвищення якості освіти за рахунок використання новітніх технологій;

зменшення витрат на військову освіту завдяки значному зниженню потреби у навчальних аудиторіях та відповідному обладнанні, зменшенню термінів і кількості відряджень особового складу до місць проведення навчання, мінімізації необхідної кількості друкованих видань тощо;

постійний комп'ютерний самоконтроль знань; дистанційний початковий і завершальний контроль тощо.

Таким чином, завдяки дистанційному навчанню військовослужбовці зможуть об'єднати освітній процес і військову службу. Навчаючись на дистанційних курсах, військовослужбовець отримує змогу здобути потрібні знання, підвищити свій інтелектуальний і творчий потенціал, перебуваючи будь-де. Також, середнє значення досягнутого економічного ефекту за рахунок впровадження технології дистанційного навчання становить 35,5 % від загального бюджету коштів за весь період навчання, на прикладі підготовки військового фахівця на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняховського [11]. Це обґрунтовує доцільність впровадження технології дистанційного навчання в освітній процес, необхідність розвитку електронних засобів навчання та їх широкого використання для підготовки відповідних фахівців, що дасть змогу здобути нові знання, які допоможуть лікарю приймати правильне клінічне рішення.

Основні проблеми (недоліки), що необхідно враховувати при впровадженні дистанційного навчання в освітньому процесі, наступні:

відсутність особистого спілкування між суб'єктами навчання із подальшим обговоренням виниклих питань з викладачем та пояснення ситуації на конкретних прикладах;

обмежені можливості групової роботи;

складність набуття практичних навичок. Виключно теорія, в той же час в медицині більшість дисциплін потребують розвитку практичних навичок, "роботи у ліжка хворого";

потенційні слухачі не завжди можуть забезпечити себе достатнім технічним оснащенням (обладнанням) – комп'ютером і постійним доступом до мережі Інтернет;

необхідність наявності у тих хто навчається сильної особистісної мотивації, вміння навчатися самостійно, без постійної підтримки та контролю викладача (несформованість навичок (компетентності) щодо самоосвіти у частини потенційних слухачів);

ідентифікація слухачів, що підлягають реєстрації для проходження навчальних курсів.

Необхідно зазначити, що для ефективної модернізації освіти навчальному закладу необхідно вирішити низку питань, спрямованих на інформатизацію, комп'ютеризацію та оновлення матеріально-технічної бази, оновити (придбати) апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеозв'язку тощо), що забезпечують розроблення та використання веб-ресурсів навчального призначення, управління навчальним процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання, забезпечити вільний доступ до мережі Інтернет.

На нашу думку, процес дистанційного навчання для військових лікарів з метою здійснення їх безперервного професійного розвитку може відбуватися за таким алгоритмом:

1) вибір напрямку підготовки або курсу (циклу) тематичного удосконалення;

2) подання заявки на адміністратора ресурсу дистанційного навчання;

3) отримання паролю та координат викладача (тьютора), з яким потрібно буде співпрацювати;

4) через викладача отримування доступу до запропонованих ресурсів (навчально-методичної літератури тощо);

5) вивчення курсу або теми, у разі потреби – вихід на зв'язок зі своїм куратором;

6) після вивчення курсу – складання електронних тестів, позитивні результати яких

є підставою для складання тестів (практичних навичок) у закладі освіти;

7) кінцевий етап – отримання диплома (сертифіката) з підготовкою відповідного наказу організаційною установою (структурою) дистанційного навчання.

Пропонований алгоритм підготовки військових лікарів у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації з використанням технологій дистанційного навчання, на наше переконання, дасть можливість підвищити якість професійної підготовки військових лікарів та знизить витрати на військову освіту.

Висновки

На цей час розроблення і реалізація дистанційного навчання являється важливим освітнім завданнями у всьому світі. Досвід реалізації дистанційного навчання в Україні та за кордоном показав доцільність використання цієї форми навчання як у цивільній, так і у військовій сферах системи професійної освіти.

Застосування технологій дистанційного навчання є ефективним і перспективним напрямом перепідготовки та підвищення кваліфікації військових лікарів та дієвих інструментів реалізації моделі безперервного професійного розвитку та безперервного вдосконалення професійних знань та вмінь. Завдяки дистанційному навчанню військовослужбовці зможуть об'єднати освітній процес і військову службу.

Впровадження технології дистанційного навчання дозволяє досягнути значного економічного ефекту за рахунок низького аудиторного навантаження, збільшення кількості слухачів, зменшенню термінів і кількості відряджень особового складу до місць проведення навчання, мінімізації необхідної кількості друкованих видань тощо

Література

1. Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013 "Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013

2. Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Концепції дистанційного навчання у Збройних Силах України" від 21.12.2015 № 744 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.viti.edu.ua/files/npb/dfn3.pdf.

3. Керівні документи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.adl.nuou.org.ua/kerivni-dokumenti/

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 № 302 "Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я" [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhen

5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22.02.2019 № 446 "Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів" [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019—446-dejaki-pitannja-bezperervnogo-profesijnogo-rozvitku-likariv

6. Changing Course: Ten Years of Tracking Online Education in the United States [Electronic resource] / Babson Survey Research Group. – Mode of access: http://www.onlinelearningsurvey.com/reports/changingcourse.pdf

7. Інститут вищої освіти КНЕУ ім. Вадима Гетьмана "Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання" [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka(1).pdf

8. 30.3.2010 UA Офіційний вісник Європейського Союзу C 83/1 "Консолідовані версії договору про Європейський Союз та договору про функціонування Європейського Союзу" (2010/C 83/01)" [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.google.com/url?sa=91.docx&usg=AOvVaw1WJ18Y6T-CaWiuKcDiBJeV

9. Advanced Distributed Learning Working Group Fact Sheet. [Електронний ресурс] –

Режим доступу: https://pfp-consortium.org/index.php/content/item/9-adl-fact-sheet

10. Організація та використання технологій дистанційного навчання у Збройних Силах України: навч.-метод. посіб. / колектив авторів; за заг. ред. С.М. Салкуцана. – К.:НУОУ, 2017.– 124с.

11. Скуріневська Л.В., Кузнєцов І.Б., Кива В.Ю. Економічний ефект впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України / Л.В.Скуріневська, І.Б.Кузнєцов, В.Ю.Кива // Тези доповідей: II Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми впровадження дистанційного навчання в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів та можливі шляхи їх вирішення " (27 вересня 2019 року). м. Київ: НУОУ ім. І.Черняховського, 2019 – С. 173–176.

References

1. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.06.2013 № 344/2013 "Pro Pro Natsionalnu stratehiyu rozvytku osvity v Ukrayini na period do 2021 roku" [Presidential Decree № 344/2013 of 25.06.2013 "On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021"] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013 [in Ukrainian].

2. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 21.12.2015 № 744 " Pro zatverdzhennya Kontseptsiyi dystantsiynoho navchannya u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny"" [Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated 21.12.2015 No. 744 "On approval of the Concept of distance learning in the Armed Forces of Ukraine"]. (n.d.). viti.edu.ua. Retrieved from http://www.viti.edu.ua/files/npb/dfn3.pdf [in Ukrainian].

3. Kerivni dokumenty [Guiding documents] (n.d.). adl.nuou.org.ua. Retrieved from http://www.adl.nuou.org.ua/kerivni-dokumenti/ [in Ukrainian].

4. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.03.2018 № 302 "Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu bezperervnogo profesiinogo rozvytku fakhivtsiv u sferi okhorony zdorovia" [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 28, 2018 № 302 "On Approving the Regulation on the System of Continuous Professional Development of Healthcare Professionals"]. (n.d.). kmu.gov.ua. Retrieved from https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhen [in Ukrainian].

5. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 22.02.2019 № 446 "Deiaki pytannia bezperervnogo profesiinogo rozvytku likariv" [Order of the Ministry of Health of Ukraine of February 22, 2019 № 446 "Some issues of continuous professional development of doctors"]. (n.d.). moz.gov.ua. Retrieved from https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019—446-dejaki-pitannja-bezperervnogo-profesijnogo-rozvitku-likariv [in Ukrainian].

6. Changing Course: Ten Years of Tracking Online Education in the United States [Electronic resource] / Babson Survey Research Group. – Mode of access: http://www.onlinelearningsurvey.com/reports/changingcourse.pdf

7. Instytut vyshchoyi osvity KNEU im. Vadyma Hetmana "Svitovyi dosvid orhanizatsii ta rozvytku universytetskoi systemy dystantsiynoho navchannia" [Institute of Higher Education KNEU them. Vadim Hetman "World Experience of Organization and Development of University Distance Learning System"]. (n.d.). kneu.edu.ua. Retrieved from https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka(1).pdf [in Ukrainian].

8. 30.3.2010 UA Ofitsiynyi visnyk Yevropeyskoho Soyuzu S 83/1 "Konsolidovani versiyi dohovoru pro Yevropeyskyi Soyuz ta dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeyskoho Soyuzu" (2010/S 83/01)" [Official Journal of the European Union C 83/1 "Consolidated version of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union" (2010 / C 83/01) "]. (n.d.). google.com/url?sa. Retrieved from https://www.google.com/url?sa=CaWiuKcDiBJeV [in Ukrainian].

9. Advanced Distributed Learning Working Group Fact Sheet. (n.d.). pfp-consortium.org Retrieved from:

https://pfp-consortium.org/index.php/content/item/9-adl-fact-sheet [in Ukrainian].

10. Gogonyants S.Yu., Mykolaychuk R.A., Kucheriavy A.A., Datsenko I.P., Novikova I.V., Diba I.O., et.al. (2017). Orhanizatsiya ta vykorystannia tekhnolohiy dystantsiynoho navchannia u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny [Organization and use of distance learning technologies in the Armed Forces of Ukraine]. Kyiv: NUOU imeni I. Cherniachivskogo [in Ukrainian].

11. Skurinevskaya L.V., Kuznetsov I.B., Kiva V.Yu. (2019). Ekonomichnyi efekt vprovadzhennia tekhnolohii dystantsiynoho navchannya v osvitniy protses vyshchykh viyskovykh navchalnykh zakladiv Zbroynykh Syl Ukrayiny [The economic effect of the introduction of distance learning technologies in the educational process of higher military educational institutions of the Armed Forces of Ukraine]. Proceedings from MIIM 2019: II Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Problemy vprovadzhennia dustantsiinogo navthannia v osvitnomu protsesi vyshchuch viiskovych navchalnych zakladiv ta mozhlyvi shlizchy yikh vyrishennia» – The second International Scientific and Practical Conference «Challenges of adl implementation in the educational process of higher military educational institutions and possible ways of their solution». (pp. 173-176). Kyiv: NUOU imeni I. Cherniachivskogo [in Ukrainian].

УДК 355.724-048.34:616.34](477)(043.3) DOI: 10.32751/2663-0761-2019-04-06

ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ З УШКОДЖЕННЯМ ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВОЇ ДІЛЯНКИ ГОЛОВИ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ/ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ НА ТЕРИТОРІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Т.В. Херсонська, капітан медичної служби, кандидат медичних наук, ординатор пересувного стоматологічного відділення Центральної стоматологічної поліклініки Міністерства оборони України

Резюме. *Досвід проведення антитерористичної операції/ операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей переконливо свідчить про те, що в умовах зростання бойових поранень в щелепно-лицеву ділянку голови якісно змінюються організаційно-евакуаційні заходи при наданні медичної допомоги вказаним пораненим, не визначеними залишаються підходи щодо кількості етапів медичної евакуації поранених та відповідно рівнів надання медичної допомоги, не вирішеними залишаються питання медичної реабілітації військовослужбовців з наслідками зазначених пошкоджень, і тому проблема організації надання їм спеціалізованої стоматологічної допомоги є актуальною.*

Мета дослідження. Вивчення проблеми надання спеціалізованої стоматологічної допомоги військовослужбовцям з ушкодженням щелепно-лицевої ділянки на основі особливостей функціонування системи лікувально-евакуаційного забезпечення Збройних Сил України при проведенні антитерористичної операції/ операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей.

Матеріал і методи дослідження. В ході роботи проводилося вивчення стану лікувально-евакуаційного забезпечення Збройних Сил України при проведенні антитерористичної операції/ операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей, дослідження показників роботи стоматологічної служби Збройних Сил України в умовах ведення збройного конфлікту. Використані методи системного аналізу, наукового узагальнення і метод статистичного аналізу.

Результати та їх обговорення. На підставі проведених досліджень організації лікувально-евакуаційних заходів в системі медичного забезпечення військ при проведенні антитерористичної операції/ операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областях за рівнями медичного забезпечення, зокрема, особливостей надання спеціалізованої стоматологічної